

האליזר

עלון לשבת קודש

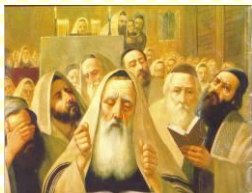
דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

השבוע יוצא בחסות המועצה הדתית אשדוד

נושא השבוע: יום כיפורים

ה' בתשרי תשפ"ג 1444 (שנה כז')

ההפטר: "שובה ישראל" (הושע יד)

פרשת וילך - שבת תשובה

"ואנכי הסתר אסתיר פני ..כי פנה אל אלוהים אחרים" (לא, יז)

הסתר פנים נגרם בעיקר מכך שבעת צרה אין ישראל פונים מיד אל ה' יתברך בתשובה ובתפילה, אלא תחילה מבקשים הם הצלה ע"י אמצעים טבעיים ואנושיים, כיוון שהם תולים את העונש בסיבות טבעיות, ועל זה נאמר: "כי פנה אל אלוהים אחרים", שאלמלא היו פונים לה' יתברך לא היה מסתיר פניו מהם אלא מושיעם.

אפשר לחזור לאבא (מפי הרב מרדכי רוט)

היה זה לפני מספר שנים, נסענו אני ואשתי לאירופה לצורך שליחות. שהינו במלון שהיה קצת רחוק מבית הכנסת המקומי שבו היה מניין אחד לשחרית בנץ, מוקדם. ביום השלישי לשהותי במלון קמתי שעתיים אחרי תחילת התפילה וידעתי שלא אוכל להתפלל שחרית במניין ולכן ירדתי ללובי שם הנחתי טלית ותפילין והתחלתי להתפלל שחרית. הייתה לי הרגשה חמוצה מעט שלא הספקתי להתפלל במניין אבל עדיין לא הבנתי כנראה מה זה השגחה פרטית. בלובי ישב אדם שנראה כגוי לכל דבר עם אשתו וראיתי שהוא מעיף בי מבטים ללא הרף ונראה כרוצה לומר לי משהו. סיימתי להתפלל, חלצתי את התפילין וקיפלתי את הטלית ואז הוא קם לעברי ואמר לי במבטא ביידיש אמריקאית: "אתה יכול לתת לי בבקשה להניח את התפילין, כבר הרבה זמן לא הנחתי תפילין, אני יהודי בדיוק כמוך". "בשמחה", עניתי קצת בתדהמה.

הוא הניח תפילין והיה נראה כבקי ורגיל אמר 'שמע ישראל' ומעיניו בצבצו מספר דמעות. הוא התיישב מולי בלובי והחל לספר: "אתה בטח מתפלל מה אדם כמוני שלא נראה כיהודי מבקש להניח תפילין ועוד מדבר ביידיש, נולדתי בניו יורק בבורו פארק למשפחה חסידית, היו לי הורים טובים, צדיקים ומיוחדים בפרט אבא שלי, אוי אבא שלי טאטע, אבל אני הייתי עושה להם בעיות משהייתי קטן.

בבית אומנם הייתי ילד טוב וממושמע אבל בכל מסגרת מחוץ לבית לא התאקלמתי נורמלי. היו לי בעיות בחיידר, כל יומיים שלוש היו מעיפים אותי הביתה, אבל למרות כל הבעיות הם המשיכו להתנהג אליי יפה לאהוב אותי ולא לפגוע בי. לקחתי ריטלין ועוד כל מיני סוגי כדורים אחרים כדי להירגע אבל שום דבר לא עזר ואפילו לפעמים רק עשה יותר גרוע. גם בשיבה קטנה זה חזר על עצמו, לא יכולתי לשבת בסדר הלימוד כל כך הרבה שעות והייתי בורח מהשיבה.

אבי הצדיק היה מנסה לדבר איתי בעדינות תמיד והייתי מבטיח לו שהנה אני משתנה אבל זה רק היה עוזר ליום יומיים. הייתי ילד מופרע ברמות שאי אפשר לתאר, אבל לא עשיתי את זה בכוונה, הייתה לי בעיה קשה של התנהגות שלא הצלחתי להתגבר עליה.

בגיל חמש עשרה חרב עליי עולמי, יום אחד גילו אצל אבא שלי שכל כך אהבתי את המחלה הידועה,

ע"פ "אור החיים" אופק תל אביב * לא לעיין בזמן תפילה * שקיעה 6:28-6:20 * סוף זמן ק"ש 8:55-8:57

יציאת שבת: 7:39

יציאת שבת: 6:57

כניסת שבת: 6:08

יציאת ר"ת: 7:33

צאת הצום: 6:52

תחילת הצום: 6:03

אמרו לי שאין לו עוד הרבה זמן לחיות והסיכוי שלו לשרוד זה רק עוד מספר חודשים עם טיפולים משמרים. כמה שהייתי ילד מופרע אהבתי מאוד מאוד את הוריי ובפרט את אבי, הייתי משתדל מאוד לכבד אותו בבית ולדבר אליו בכבוד. למרות מה שעשיתי הוא תמיד היה אומר לי: 'יש לך נשמה מאוד גבוהה אתה צדיק גדול, אני מאוד אוהב אותך'. כך תמיד הוא היה אומר לי גם במצבים הכי קשים שהייתי מתנהג. והנה האיש שהכי אהבתי בעולם ושהאמין בי, הולך ודועך מול עיניי. הייתי בוכה ומבקש מהשם ומבטיח לו שאני אעשה הכול כדי שאבא שלי יהיה בריא.

יום אחד הוא קרא לי ואמר לי: 'אתה יודע באמת שאני מאוד אוהב אותך, אבל אני אתן לך הצעה לחיים שתעזור לך מאוד. ליצר הרע יש שיטה טובה איך להפיל אנשים ברשת שלו, מה הוא עושה? אם פתאום בא לאדם לעשות משהו קדוש, משהו טוב, משהו רוחני, מצווה, לעזור לאחרים, אז ישר היצר הרע אומר לו: מה קרה? מי אתה שתקיים את המצווה הזו?! הרי אתמול חטאת כך וכך ואתה יודע מי אתה באמת, שאתה שקרן ולא אמיתי, ואתה גם יודע מה תעשה עוד שעתיים, אתה הרי תמשיך לחטוא. וכך היצר הרע מפיל אנשים. באותו הזמן צריך לעמוד חזק מול היצר הרע ולהגיד: 'נכון אני כזה וכזה אבל עכשיו חמש דקות אני עושה טוב, מה רע בחמש דקות של קדושה של אור ושל טוב!'

אבל היצר נלחם בזה כי הוא יודע כמה שווה כל דקה של אור של קדושה ושל אמונה, והוא יודע שמה שבסוף יכול להוציא את האדם מאפלה לאורה אלו אותם חמש דקות ועוד חמש דקות שהם יביאו עוד אור ועוד אור כי אור מביא אור. אז תזכור בני היקר! איפה שתהיה ומה שתעשה אם פתאום בא לך לעשות משהו מאיר וטוב, תעשה את זה ישר, אל תשמע לקול של השטן שאומר לך - תעזוב אני יודע מי אתה שקרן עלוב ולא אמיתי'. למחרת אבי נפטר, אבי הצדיק שכל כך אהב אותי והאמין בי הלך לעולם שכולו טוב. בכיתי בכי מר שהוא נפטר, גם כדורי הרגעה שהביאו לי לא עזרו.

התחלתי להידרדר ברוחניות עוד ועוד והגעתי למקומות שלא פשוט לצאת מהם. הורדתי את הכיפה והציצית, הפסקתי לשמור שבת, לשמור על כשרות, נהייתי כמעט כמו גוי גמור. אבל זהו שמשו אחד נשאר לי וזה קשור לאבי, אני לא יודע כמה אני היום מתנהג כמו יהודי אבל לפעמים פתאום מתעורר בנשמה שלי צורך לעשות משהו טוב, משהו מאיר, משהו רוחני.

וכשאני רוצה לעשות את זה אז עולה לי במחשבה 'מי אתה שתעשה את זה?! אתה הרי גוי גמור מחלל שבת, לא אוכל כשר, אתה חושב שאלוקים צריך את הדבר הקטן שתעשה?' אבל אז אני נזכר במה שאבא שלי אמר לי יום לפני שהוא הלך לעולמו: 'אל תשמע בקול הזה שאומר לך - עזוב! אז אני מתגבר ועושה את הדבר הקטן - לפעמים זה פרק תהילים, לפעמים זה רק להגיד שמע ישראל'.

היום שראיתי אותך במלון מתפלל עליה בי בנשמה רצון עז להניח תפילין אבל הקול שבתוכי אמר לי: 'עזוב יש פה גויה לידיך, מי אתה שתניח תפילין? אל תשקר את עצמך'. מלחמה עזה התחוללה בתוכי אבל שוב נזכרתי בדבריו של אבי שלא לשמוע לקול הזה, והנה הנחתי, דמעות זלגו מעיני.

'אוי, טאטע תרחם על ישראל', אמרתי לעצמי בליבי. קמתי וחיבקתי אותו ואמרתי לו: 'אתה לא מבין כמה אני מקנא בך, איזו זכות יש לך?' החלפתי איתו מספר טלפון וקבענו לשמור על קשר.

הלכות ערב יום כיפור

א. אין אומרים וידוי ונפילת אפיים בתפילת שחרית ובתפילת מנחה בערב יו"כ (סו"ע סי' תכ"ד ס"ב) אבל בסליחות שבאשמורת הבוקר אומרים וידוי ונפילת אפיים אפילו לאחר עלות השחר (קודם נץ החמה!) (תורת מועדים סי' י ס"א, ילקו"י ח"ה עמ' כ"א) וכן "אבינו מלכנו" (סו).

ב. מצוה להרבות בערב יו"כ באכילה ושתיה (סו"ע סי' תכ"ד ס"א) [וימעט בלימוד לצורך זה (משנ"ב/א)] ולכתחילה צריך לקבוע לפחות סעודה אחת על פת (חזו"ע עמ' כ"ה) [בין גברים, בין נשים, וגם מי שאינו מתכוון לצום בגלל חולי וכדו'] (סו"ע יצ"א ח"א סי' לו) יש לאכול מאכלים קלים (סו"ע סי' תרכ).

ג. המצטער הרבה בתענית של יום הכיפורים רשאי ליטול קודם הצום כדור הנקרא "קלי צום" כדי שלא ירגיש כ"כ בצער הנגרם ע"י התענית (חזו"ע ימים נוראים עמ' רנ).

ד. מנהג יפה לטבול בערב יו"כ במקווה טהרה (סו"ע סי' תכ"ד) וטוב קודם תפילת מנחה (משנ"ב ס"ק יח) אך לא לפני שעה קודם חצות יום [חצות יום 12:29] (כה"ח ס"ק נב), ואם אינו יכול ישפוך על גופו 12.5 ליטר מים אפשר במים חמים ע"י מקלחת (סי' תקפ"א ס"ק פה, ילקו"י ימים נוראים עמ' קפ"ב).

ה. סעודה מפסקת אוכלים חגיגי וצריך לסיים לאכול ולשתות לכל המאוחר עד זמן הדלקת נרות,

ויצחצח שיניו פן יבלע משהו משאריות המזון בצום (פעולת לדיק לחיים פ"ג).

ו. האשה תברך על הנרות: "להדליק נר של יום הכפורים" (ש"ע והרמ"א סי' תרי ס"ז ומשנ"ב ס"ק ז) ובסיום ההדלקה תברך ברכת שהחיינו. (מאחר שברגע שתברך "שהחיינו" כבר יחול עליה חובת היום ויהיה אסור לה להדליק) ויכולות שלא לברך "שהחיינו" ולצאת ידי חובה במה שתשמענה בביה"כ לאחר "כל נדר", וצריכה לזכור לחלוץ את נעלי העור מרגליה קודם ההדלקה. (תורת מועדים סי' י', ב"ח ס"ט).

יש להדליק נר נשמה [של 26 שעות] **בערב יום הכיפורים כדי שבמוצאי יוה"כ יוכלו להבדיל עליו.**
ז. נוהגים לעשות "כפרות" בערב יו"כ, יש שעושים ע"י תרנגול לכל אחד מבני הבית ושוחטים אותו לכפרה (ש"ת יח"ד ח"ב סי' ע"א) ואפשר לקיים מנהג כפרות גם בכסף (שיסובבו המעות מעל ראשם) (מועדים כהלכה סי' ז ס"י) ואת הכסף לפדיון כפרות (או מעות פדיון התרנגול השחוט) נותנים אח"כ לעניים. (ש"ע סי' תרה מהרמ"א) אי אפשר לשלם מכספי מעשר עבור הכפרות (משנ"ב סי' תרה ס"ק ו, כה"ח ס"ק כח).

ח. עבירות שבין אדם לחברו אין יוה"כ מכפר עד שיפייס את חברו, ותחילה ישיב לו את ההונאה, הגזל או הריבית שלקח ממנו שלא כדין (ש"ע סי' תרו).

והוא הדין הבעל ואשתו יבקשו סליחה אחד מהשני, והבנים והבנות ינסקו ידי אביהם ואימם ויבקשו מחילה ואם אינם עושים כן גדול חטאם, מ"מ גם בן טיפש שאינו עושה כן, ימחלו לו הוריו בפה מלא. (ב"ח ס"ה ו-ו). * על הטלית אפשר לברך עד השקיעה (6:23).

ט. יש להזהר להכין נרות שיהיו מסוגלים לדלוק עד שחוזרים מביה"כ בלילה, במידה ואף אחד מבני הבית לא נשאר בבית עד הלילה (משנ"ב סי' רסג ס"ק ז). [שידלקו לפחות עד 21:00 לערך].

הלכות יום הכיפורים

א. יום הכיפורים אסור בעשיית מלאכה ואסור באכילה, שתיה, רחיצה, סיכה, בנעילת נעלי עור ואישות (ש"ע אור"ח סי' תרי"א ס"א-ב) וצריך לנהוג הרחקות כמו בזמן שהיא לא טהורה [ש"ע סי' תרטו ס"א].

ב. קטן בגיל 13 וקטנה בגיל 12 חייבים לצום (ש"ע סי' תרטו ס"ב), ואפילו שהם חלשים (אא"כ הרופא קבע שיש חשש סכנה בכך) **וקטן מגיל 12 או קטנה מגיל 11 יתענו עד חצות יום ולא יותר,** או כפי כוחם (חז"ע עמ' קמ). **וקטנים מגיל 9-10 יתענו תענית מס' שעות כפי כוחם. ואם הם פחות מגיל 9 לא יתענו כלל** אפילו למספר שעות ואם הם רוצים יש למחות בידם (ש"ע ס"ס).

ג. אסור לרחוץ במים ביום הכיפורים בין בחמים בין בצונן ואפילו להושיט אצבעו למים אסור (ש"ע אור"ח סי' תרי"ג ס"א), כשזה לתענוג. אבל אם היו ידיו או מקום אחר מלוכלך מותר לרחצם ולהסיר הלכלוך (ס"ס). ובשחרית לא ירחץ פניו במים אלא רק את עיניו כדי להסיר לפלוג שבעין (תורת מועדים סי' יג ס"ד). תינוק "שלכלך" מותר לרחצו (חז"ע עמ' ש"מ ס"ק מז).

ד. בנטילת ידיים של שחרית וכן היוצא מבית הכסא נוטל עד סוף קשרי אצבעותיו (ש"ע ס"ב) אבל כהן העולה לדוכן לברכת כוהנים נוטל ידיו עד סוף הפרק כרגיל (משנ"ב ס"ק ז).

ה. אף שיום הכיפורים אסור בנעילת נעלי עור, יש לברך ברכת "שעשה לי כל צרכי" בשם ומלכות, וכן המנהג (הלכות עולם ח"א עמ' נג).

ו. מצוה לחנך גם את הקטנים באיסור נעילת נעלי עור ביוה"כ (תורת מועדים סי' יג ס"י) וקטן לפני גיל חינוך (5-6) מותר לנעול לו נעלי עור אך טוב שינעלו לו נעלי גומי או בד (חז"ע עמ' ש"מ).

ז. ראוי שכל גבאי יכריז בביה"כ לפני כל נדרי שמי שבא לביה"כ בנעלי עור שיסירם (מחמת שלא ידע שזה אסור) מרגליו ודברי חכמים בנחת נשמעים. (ילקוט יח"ה עמ' 3 ס"ז).

ח. היולדת בתוך 30 יום ללידה וכן חולה אף שאין בו סכנה מותרים בנעלי עור (ש"ע סי' תרי"ד ס"ג) כשאין באפשרותם להשיג נעלי גומי (חז"ע עמ' ס"ז) וכל אדם מותר בנעלי עור במקום צורך גדול (עיין ש"ע ס"ד חז"ע ס"ס). [כגון: כשיש סכנת עקרבים ועוד].

ט. מותר לשאוף טבק הרחה ביום הכיפורים [אך אין מברכים על ריחו (חז"ע ברכות עמ' ש"ל)]. וכן מותר להריח בשמים ואדרבא מצוה לברך על ריח טוב של מיני בשמים כדי להשלים מאה ברכות, ויכול לברך עליהם כמה פעמים ביום לאחר שיהיה היסוד דעת בין פעם לפעם (חז"ע עמ' רפג).

י. מי ששכח וברך על איזה מאכל או משקה ביוה"כ לא יטעם ממנו אפילו מעט אלא יאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (ש"ת יצ"ח ח"י סי' מא).

יא. יש להתפלל את תפילות יום הכיפורים בבכייה ובדמעות ובהכנעה יתירה ואם אינו יכול לבכות, יתפלל לפחות בקול בכי (ב"ח סי' יח).

יב. בכל וידוי חייבים לעמוד (ש"ע סי' תרי"ג משנ"ב ס"ק ו) ולכתחילה יעמוד כפוף. ואסור לו להיתמך באיזה דבר [באופן שאם יינטל אותו דבר ייפול] אך לזקן או חולה מותר. (כה"ח ס"ק כג) יכה באגרופו בנחת כנגד ליבו [4 אצבעות למטה חזה שמאל] (חז"ע עמ' י) על כל מילת וידוי ויכוין על מה שאומר.

יג. לכתחילה יזדרזו להתחיל תפילת מוסף קודם חצות יום (12:29), מ"מ בדיעבד אפילו הגיע זמן מנחה גדולה יש להקדים מוסף לתפילת מנחה (כה"ח סי' תרכ"ה, חז"ע עמ' ש"מ-ש"מ, עיין ש"ע ס"ס).

- יד.** בשעה שנופלים על הארץ ב"והכהנים והעם" צריך לשים איזה הפסק בינו לבין הקרקע (וכל אחד ידאג לעצמו למגבת וכיוצ"ב). (ש"ע סי' תרכ"א ס"ד, כה"ח כט).
- טו.** במוצאי יו"כ טוב שיסיר את הטלית הגדולה מעליו קודם ערבית (הלכה כדורה סי' יח ס"ב כה"ח פס ס"ק טו). אין לתקוע בשופר אלא אחר צאת הצום [שיש ששומעים את התקיעה הולכים לאכול] (חז"ע).
- טז.** אין לאכול במוצאי הצום לפני הבדלה אבל מי שצמא מותר לו לשתות מים [בצאת הצום] אפילו לא התפלל עדיין ערבית (חז"ע עמ' פס).
- יז.** במוצאי יוה"כ מבדילים על הכוס ואין מברכים על בשמים (ש"ע סי' תרכ"ג ס"ג).
- יח.** אם אינו מוצא נר ששבת [שהיה דלוק מערב יו"כ עד מוצאי כיפור] לברכת "בורא מאורי האש" אינו יכול לברך על נר שהודלק במוצאי יו"כ (ש"ע סי' תרכ"ה ס"ה, חז"ע עמ' פס).
- יט.** ראוי לכל אדם בריא להיזהר שלא לאכול במוצאי יו"כ עד זמן "רבינו תם" (ק. ילקו"י סי' תרכ"ה ס"ה).

דין חולה ביום הכיפורים

- א.** מעוברות ומניקות צמות ביוה"כ (ש"ע סי' תרי"ז ס"א) מ"מ מעוברת שהריחה ריח מאכל ומתאוה לאוכלו, לוחשים באוזנה שהיום כיפורים ואם נתקררה דעתה בזה מוטב, ואם לא מאכילים אותה "שיעורין" (כמבואר בסעיף ח עד שתתישב דעתה ותמשיך לצום (ש"ע סי' תרי"ז ס"ק ד).
- ב.** מעוברת במקרה מיוחד שהרופא אומר כשתצום יש חשש סכנת הפלה תאכל 'לשיעורין' [סעיף ח]. ומנקה שהתינוק חולה והרופא אומר שאם תתענה ביוה"כ יכולה לגרום לחשש סכנה לתינוק מאחר שלא יהיה לה מה להניק [אפילו שיש תחליף מטרנה], לא תתענה ותאכל לשיעורין (חז"ע עמ' רפז).
- ג.** יולדת (או המפלת ב"מ) משעה שהחלו סימני הלידה (משנ"כ סי' תרי"ז ס"ק ט) ועד שלשה ימים מהלידה [72 שעות!] פטורה מלהתענות (ש"ע סי' תרי"ז ס"ד) ואפילו אומרת שיכולה להתענות אין שומעים לה, וצריכה לאכול ביוה"כ (משנ"כ סי' ק י). ואינה רשאית להחמיר על עצמה (ילקו"י סי' תרי"ז ס"ב).
- ד.** יולדת מסוף היום השלישי [מסוף 72 שעות] ועד היום השביעי [ועד סוף 148 שעות מהלידה] אם אמרה צריכה אני לאכול מאכילים אותה (ש"ע פס ס"ד) אע"פ שהרופא אומר שאינה צריכה, ואם אמרה איני צריכה אין מאכילים אותה ביוה"כ משנ"כ סי' ק יא).
- ה.** חולה שהרופא קובע שיש חשש סכנה אם יתענה פטור מלצום ואפילו אם אין סכנה מידית, ואפילו יש ספק סכנה. ואם הרופא אומר שצריך לאכול והחולה אומר שאינו צריך שומעים לרופא, וכן אם הרופא אומר שהחולה יכול להתענות והחולה אומר שאינו יכול שומעים לחולה אפילו נגד מאה רופאים (ש"ע סי' תרי"ז ס"א).
- ו.** חולה שאוכל פת מפני פיקוח נפש ייטול ידיו תחילה את כל כף היד כרגיל ומברך על נטילת ידיים (חז"ע עמ' פח) [ואם אוכל 'לשיעורין' היינו כל 10 דקות 30 גר' אפילו אז נוטל ידיו בלי לברך].
- ז.** זקן מופלג שתש כוחו מחמת התענית דינו כחולה שיש בו סכנה ואפילו אין לו חולי פנימי צריך לאכול ביום הכיפורים (תורת מועדים סי' יד ס"ט-כ).
- ח.** כל אלו (כגון: חולה שיש בו סכנה, יולדת וכיו"ב) שהותר להם לאכול, יאכלו וישתו "לשיעורין" (ש"ע סי' תרי"ז ס"ז-ח) דהיינו 30 גר' אכילה כל 10 דקות, ו-40 גר' שתיה [וזו באדם בנוני אבל באדם גדול או קטן השיעור המותר כמלוא לוגמיו שהוא שיעור שתיה כדי שישלוקו לצד אחד של פיו ויראה כמלא לוגמיו] (חז"ע עמ' רלז וש"ע סי' תרי"ז ס"ט) כל 5 דקות (תורת מועדים סי' יח-יט) וטוב כל 9 דקות (חז"ע עמ' רלז) אלא אם כן הרופא קבע שצריכים לאכול הרבה בבת אחת (ס"ד).
- ט.** אם שכחו לשקול את מידות השיעור הנ"ל לפני יוה"כ מותר לשקול את המאכלים והשתייה ביום הכיפורים (ובלבד שלא יהיה המשקל מופעל באמצעות חשמל או בטריה) (פס סי' ז).
- י.** האוכלים [ילדים או חולים] ביום הכיפורים, יאמרו "יעלה ויבא" בברכת המזון (ש"ע סי' תרי"ז ס"י כה"ח ס"ק סא). ואם שכחו אינם חוזרים, ואינם צריכים לעשות קידוש (חז"ע עמ' פח).
- יא.** חולה שאין בו סכנה (כגון: חולה שנפל למשכב) הצריך לבלוע גלולות ותרופות ביוה"כ, אם טעמם מר ביותר ואינן ראויות לאכילה רשאי לבלועם בלא מים, ואם התרופות ראויות לאכילה יעטוף אותן בנייר דק, ויבלעם עם הנייר [בלי מים] ואם קיימת אפשרות להחליף את התרופות בפתילות שאין משתמשים בהם דרך הפה עדיף לעשות כן (תורת המועדים סי' יד ס"כא).

קו פתוח לשאלות בענייני הצום מצד רפואי ביום ראשון ז' בתשרי מ- 16:00-18:00 עם הגאון אלחנן פרץ עם רופא מומחה בטל: 052-4168638, 052-7648638, 050-4109220

לשומרי שמיטה: אלו הירקות שאפשר לקנותם בשווקים החופשיים [לאחר הפרשת תרו"מ] – אגנס, אספרגוס, בננה ארטישוק, במיה הודית, טרגון, לואיזה, לימונית/עשב לימון, מליסה, מרווה, נענע, פאפיה, רוזמרין, פסיפלורה

יושב ראש המועצה דתית אשדוד, הרב עובדיה דהן שליט"א מברך את כל רבני העיר, רבני שכונות ועובדי המועצה דתית ואת כל תושבי העיר בברכת שנה טובה כתיבה וחתימה טובה

לקראת זוג סוכות

הלכות בניית סוכה

א. המהדרין מתחילים בעשיית הסוכה במוצאי יום הכיפורים (ש"ע סי' תרכ"ט ס"ה בהרמ"א).
ב. הסוכה צריכה להיעשות לכל הפחות משלוש דפנות וסכך (ש"ע סי' תרל) וגודלה המינימלי 7x7x10 טפחים (ס"ט תרל"ט ס"א) [גובה*אורך*רוחב] (מעיקר הדין 80x56x57 ס"מ וראוי 100x57x57 ס"מ וממידת חסידות טוב 100x70x70 ס"מ) (חז"ע עמ' ט-י).

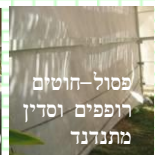
פסול-דופן מתננדת

פסול-דופן מתננדת

כשר-בגלל הקרשים

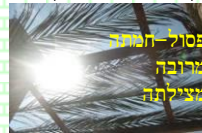

פסול-חוטם רופפים וסדין מתננד

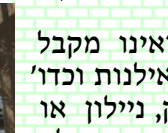
ג. כותלי הסוכה ומחיצותיה אפשר לעשותם מכל דבר העומד בפני רוח למעט סדינים שאינם כשרים לדפנות שהרי רוח מצויה מנדנדת אותם (ש"ע סי' תרל"ט ס"א) לכן כדי לפתור זאת מניחים קרשים במאוזן לאורך הדופן עד גובה של מטר כשאין מרחק בין קרש לקרש 24 ס"מ ואז אפשר לשים סדין באופן שרוצים וכך יש לעשות לשלוש דפנות לפחות (ילקו"י ח"ה עמ' קיט, ש"ע ס"ט).

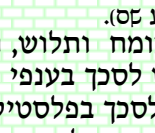
פסול-גג פלסטיק

פסול-חמרה מרובה מציילתה

פסול-חמרה מרובה מציילתה

פסול-חמרה מרובה מציילתה

ד. סכך הסוכה צריך שיהיה מן הצומח ותלוש, ואינו מקבל טומאה, (ש"ע סי' תרכ"ט ס"א). ולכן יש לסכך בענפי אילנות וכדו' או ב"סכך לנצח" (חז"ע עמ' כג) אין לסכך בפלסטיק, ניילון או נייר קרטון (ק. ילקו"י סי' תרל"ט ס"ד-טז).

ה. לכתחילה טוב לחוש ולהיזהר שלא לסמוך את הסכך על דבר שמקבל טומאה כגון: על צינורות ברזל או רשת ברזל, ואם העמיד בכל זאת מותר בדיעבד ומותר לברך עליה (חז"ע עמ' מד ס"ב).
 לכן טוב שייתן על צינורות ברזל קורות עץ ועליהם יניח את הסכך (חז"ע ס"ט).

ו. לכתחילה טוב לחוש ולהיזהר שלא לחבר את הסכך לדופן ע"י מסמרים, חוטי ברזל [מקבל טומאה] ואם חיבר מותר בדיעבד. ומותר לברך על סוכה כזו והטוב ביותר לחבר את הסכך לדפנות עם חוטים צמחיים מיוחדים [הנמכרים בחנויות לחומרי בניין] (חז"ע עמ' מד, כ"ט). ומותר לחבר ע"י אזיקונים או חוט מניילון אע"פ שמקבלים טומאה מדרבנן (ילקו"י סוכות סי' תרכ"ט ס"ה).

*** אפשר ל"החזיק" את הסכך לגג הסוכה ע"י שייתן על הסכך קורות עץ ואת קורות אלו יכול לחבר עם כל דבר שמקבל טומאה כגון: חוטי ברזל, מסמרים וכו' (ע"פ ש"ע סי' תרכ"ט ס"ה, משנ"ב ס"ק כו).**

ז. מותר לקצוץ ענפים של עצי פרי כדי לסכך בהם את הסוכה ועדיף יותר שגוי יקצוץ את הענפים לבדו, ואם יש לו אילנות סרק עדיף יותר לקצוץ מהם ואז אפשר ע"י ישראל (חז"ע עמ' ס"א).

ח. הקוצצים לסיכוך הסוכה מאילנות השייכים לרשות עירונית המקפידה הרי זה מקיים מצוה הבאה בעבירה ואסור לברך ברכת "ליישוב בסוכה" משום גזל, והוא הדין הגזול עצים וקרשים, כגון: מאתרי בניה ובנה בהם סוכה (ש"ע יח"ד ח"ה סי' מו) [העיריה חותכת עצים לסכך ומחלקת בחינם].

אסור לבנות את הסוכה בשעות הצהריים [14:00-16:00] או בשעות המאוחרות של הערב [אחרי 23:00] באופן שמקימים רעש בדפיקות פטיש, קדיחות וגרירות וכו' שבנית סוכה כזו "הוי מצוה הבאה בעבירה".

ט. מותר לבנות את הסוכה ע"י כל אחד אפילו גוי, אבל לגבי נתינת הסכך על הדפנות מותר לכתחילה אפילו ע"י אשה או קטן (ש"ע סי' תרל"ט ס"א ילקו"י סי' תרל"ט ס"ב) אבל ע"י גוי אין לעשות כן ובדיעבד אם עשה כן הסוכה כשרה (ילקו"י ס"ט).

י. אין לסכך את הסוכה קודם שיעשה את הדפנות כשרות כדת וכדין (ש"ע סי' תרל"ט ס"א טז משנ"ב ס"ט).
 מכל מקום בדיעבד אם עשה את הסכך לפני הדפנות הסוכה כשרה (הליכות עולם ח"ב עמ' רסו) ומברכים עליה "ליישוב בסוכה" (חז"ע עמ' לח) והמחמיר להרים ולשים שוב את הסכך תבוא עליו ברכה (ילקו"י ח"ה עמ' קל"ב ס"ד).

פסול-עץ מעל לסוכה

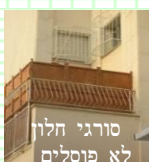

פסול-גג מעל לסוכה

פסול-גג מעל לסוכה

יא. יש לבנות את הסוכה תחת כיפת השמים [מקום פתוח שלא יהיה מעל הסוכה בית, גג או אילן] ולכן אין לעשות את הסוכה במרפסת שעל גבה מרפסת, (ש"ע סי' תרכ"ט ס"א).

סודרי חלון לא פוסלים

חבלי כביסה לא פוסלים

יב. מותר להקים סוכה תחת חוטי טלפון וחשמל או חוטי כביסה (ק. ילקו"י סי' תרל"ט ס"ב) ואף אם תלויים בגדים על חוטי הכביסה אין הסוכה נפסלת (חז"ע עמ' ס"ט ס"ל). וכן מותר להקים סוכה תחת

חלון מסורג עם "בטן" (עמק המשפט ח"ג סי' 3).

מזגן מעל

יג. בכל מקום שיש בגג הסוכה סכך פסול [או שיש קירוי פסול מעל סכך כשר כגון: מזגן] בשיעור של 4 על 4 טפחים (32×32 ס"מ) בין באמצע הסוכה ובין בצידה אין לאכול ולישון תחת אותו מקום (משנ"צ סי' תרל"ג ס"ק טז) ולכתחילה יש להחמיר שלא לאכול ולישון אם שיעורו מ-3 טפחים ומעלה (24×24 ס"מ) (ס"ק ג חז"ע סו).

יד. ☒ אם יש סכך פסול ברוחב 4 טפחים (32 ס"מ) לאורך כל הסוכה (ש"ע סי' תרל"ג ס"א).

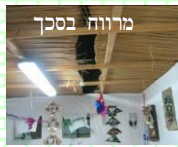
אם זה באמצע הסוכה – פוסל את הסוכה (ש"ע ס"ק) [שיוצר כאן 2 סוכות וצריך לבדוק כל חלק אם יש בו שיעור סוכה ומקיים תנאי סוכה שאל"כ אותו חלק פסול] (משנ"צ ס"ק 3).

כשר-ראין לשבת
בתחת לשטח עם הגג

אם זה בצד הסוכה – אזי אפילו אם הסכך הפסול הוא עד 4 אמות (192 ס"מ) (ש"ע ס"ק) אינו פוסל את הסוכה, ומחשיבים את הדופן (בצד הסכך הפסול) כאילו מגיעה עד הסכך הכשר, מ"מ אין לשבת תחת הסכך הפסול [דין דופן עקומה הוא דווקא כשהדופן מגיעה עד גג הסוכה, שאל"כ אין היתר של דופן עקומה ודופן זאת לא נחשבת לסוכה ואז צריך לראות אם בלי דופן זו יש מספיק דפנות לסוכה להיתר] [כל ההיתר שבלי הקטע הפסול יישאר לנו גודל סוכה מינימלי הלכתני] (חז"ע עמ' סו).

☒ אם יש סכך פסול ברוחב פחות מ-4 טפחים לאורך כל הסוכה אין זה פוסל את הסוכה, מ"מ מותר לאכול או לישון תחתיו רק אם הוא פחות מ-3 טפחים (ס"ק).

מרווח בסכך

טו. אם יש מרווח בסכך הסוכה בין באמצע בין בצד לאורך כל הסוכה: ☒ אם הוא פחות מ-3 טפחים (24 ס"מ) – כשר, אבל אין לאכול או לישון תחתיו [אבל סתם חורים בסוכה מותר לשבת או לאכול תחתיהם].

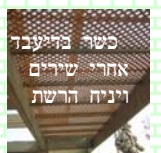
☒ אם הוא מ-3 טפחים (24 ס"מ) ומעלה – פוסל את הסוכה ויוצר כאן 2 סוכות משני צידי המרווח וצריך לבדוק אם יש בכל חלק שיעור סוכה (ש"ע סי' תרל"ג ס"א חז"ע עמ' סו).

פסול-סכך ממחכת

פסול-סכך ממחכת

כשר בדיעבד
אחרי שירים
ויניח הרשת

כשר וישים סכך על גג
הפרגולה

הכשר פרגולה ☒ אם הפרגולה עשויה מאלומיניום [היינו פרופלי הצללה] פסולה מלשמש לסוכה (ש"ע סי' תרכ"ט ס"א).

☒ אם היא עשויה מעץ ופרופלי ההצללה עשויים כעין

רשת - פסולה לשמש לסוכה (כדין נסר רחב 4 טפחים ש"ע סי' תרכ"ט ס"א ומג"א סי' תרכ"ט ס"א ו) [במקרה כזה צריך לפרק את "הרשתות" להגביהם ולהרכיבם שוב וההיתר אינו לכתחילה] (ש"ע סי' תרל"ג ס"ט בסתם, משנ"צ ס"ק כה, כה"ח ס"ק לו, ק.ילקו"י ס"ק).

ואם פרופלי ההצללה עשויים כעין נסרים ארוכים

הנמצאים במרווחים גדולים באופן שחמתה מרובה מצילתה, יניח סכך כשר

עליהם והפרגולה כשרה. אם הנסרים ארוכים ונמצאים במרווחים קטנים (כ-2 ס"מ) אזי תלוי, אם גג הפרגולה כולו בשיפוע והנסרים מחוברים ע"י מסמרים - הסוכה

כשרה בדיעבד (כסכך מוחזק ע"י מסמרים עיין חז"ע עמ' מד-ראה הלכה ו'). אך אם גג

כשר

הפרגולה ישר [אע"פ שכל נסר עומד בשיפוע] – הפרגולה כשרה לשמש לסוכה (תחומין תשנ"ט סי' יט, קובץ זכרון רחמים עמ' ס שהרי כל נסר מסוגל לעמוד בגג גם ללא המסמר המחבר אותו וכן אין המסמרים משווים לגג דין מצנה קבוע. חז"ע עמ' לו, סי' הסוכה השלם עמ' קלה).

☒ אע"פ שקרשי הצללה שמשמשים לסכך צבועים לבצע לנאותו הם אינם פוסלים (חז"ע סוכות עמ' לז).

☒ כל הפרגולות שהכשרנו הם בתנאי שישים 3 דפנות שלמות (אע"פ שהדפנות צריכות להיות קולמות לסכך כמבואר בש"ע סי' תרל"ג בהרמ"א מאחר ויש כאן קורות רחבות כמסגרת לסכך ברוחב טפח זה נחשב כאילו הדפנות קדמו לסכך כמבואר במשנ"צ ס"ק יא). ואם זו סוכה ישנה [לפני 30 יום] צריך לחדש בה בסכך או בדפנות (ש"ע סי' תרל"ג ס"א) [עשיית דופן מתוך 3 שחייבים נחשב חידוש ובסכך ע"י שיפרק "לייסט" אחד ויחברו שוב] (ד"ע, ע"פ ובחז"ע להלן) ובדיעבד שלא חידש כלום בכל זאת הסוכה כשרה (חז"ע עמ' סב, משנ"צ ס"ק 7).

☒ כל הפרגולות שהכשרנו כמות שהם ללא תוספת סכך דווקא כשנעשו לצל (ש"ע סי' תרל"ג ס"א) אבל אם נעשו לצניעות פסולות (משנ"צ ס"ק 6) וכדי להכשירם צריך להוציא הנסרים שבגג ולחברם שוב.

טז. מצוה לנאות (לקשט) את הסוכה שנאמר "זה אלי ואנוהו" (מסכת שבת קל"ב ע"ב).

יז. מותר לתלות תמונות של רבנים לנוי בסוכה (חז"ע עמ' עז). ולכתחילה אסור לכתוב פסוקים על נייר וכד' כגון "בסוכות תשבו שבעת ימים" כדי לקשט את הסוכה, ואם כבר נכתב או נדפס בדפוס, מותר לקנותו ולקשט בו את הסוכה (ס"ק עמ' לז ס"ח).

יח. כשתולים קישוט בתקרה, יש להשתדל שהקישוט לא ירד למרחק 32 ס"מ מהסכך (ואם יורד למרחק 32 ס"מ וגם יש בו אורך ורוחב 32 ס"מ אז לכל הדעות אסור כבר לשבת תחתיו). (ש"ע סי' תרכ"ט ס"ד והרמ"א ומשנ"צ ס"ק טו), ומותר לתלות פירות שביעית לנוי בסוכה (ש"ת ילקו"י מועדים סי' כ).

יט. פירות שתלו אותם בסוכה לנוי אסור ליהנות מהם עד מוצאי שמחת תורה אפילו נפלו מן הסוכה (ש"ע סי' תרל"ח ס"ג). ולכן טוב להתנות בערב החג בנוסח זה: "אני מתנה על נוי הסוכה לאכלם מתי שארצה" ואז אם יפלו יוכל לאכלם. ובגוף הסוכה אין מועיל שום תנאי ליהנות ממנה ולכן אסור ליטול קיסם מהסוכה לחצוץ בו את שיניו (ש"ס ס"א ובהר"מ א').

הלכות ארבעת המינים

- א.** צריך כל אדם לדאוג לקנות ארבעת המינים לו ולבניו, ולא פחותה מצוה יקרה זו משאר דברי חול או הבלים שאדם נותן את כל ממונו עליהם (ילקו"י עמ' קע"ג, חזו"ע עמ' רנה).
- ב.** קטן היודע לנענע חייב אביו לחנכו במצות ארבעת המינים ואם ידו משגת חייב לקנות לו את ארבעת המינים בפני עצמו (חזו"ע ס').
- ג.** **אופן קשירת ארבעת המינים:**

ארבעת המינים

מצוה לאגוד את הלולב עם ההדס והערבה בקשר גמור דהיינו שני קשרים זה על זה (ש"ע סי' תרנ"א ס"א) ואם לא איגדם בדיעבד כשר (חזו"ע ע"מ סמ"ב).
אופן הקשירה: ייקח שלושה עלים של הלולב ויניחם תחת הלולב כשפניו למטה והשדרה כלפיו, יניח הדס אחד על השידרה של הלולב ואחר בצד ימין של הלולב ואחר בצד שמאל ואח"כ יניח ערבה אחת בצד ימין והשנייה בשמאל (כה"ח סי' תרנ"א ס"ק י"ז) באופן שלא תכסה הערבה את ההדס (כה"ח כח).
 וצריך שהשדרה של הלולב יהיה גבוה לפחות טפח [8 ס"מ] מעל ההדסים והערבות (עם העלים) (ש"ע סי' תרנ"א ס"א, חזו"ע עמ' שנט). ואם הגובה פחות לא יוכל לברך על זה (חזו"ע ס' כה"ח ס"ק ט). וצריך לקשור את ההדסים גבוה מן הערבה (הרמ"א סי' תרנ"א ס"א כה"ח ס"ק כד).

כללים בבחירת ארבעת המינים

לולב

לולב

המדירה באורך השדרה

✓ אורך הלולב (מינימום) 4 טפחים (ש"ע סי' תרנ"א ס"א) [= מעיקר הדין 27 ס"מ וטוב להדר לכתחילה וליטול 32 ס"מ (ש"ע ס', חזו"ע עמ' ססב, משנ"ב איש מכלית ס' ס"ק 1) מ"מ אם אפשר בנקל לקחת 40 ס"מ כדי לחוש לשיטת החזו"א עדיף] (ק. ילקו"י סי' תרנ"א ס"ק ז') ושעור אורך זה בשדרה מלבד העלים שבראש השדרה (ש"ע ס') ואפילו ארוך יותר כשר (ס' ס"ב).

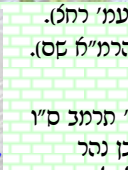
דוגמא לעלה אמצעי

דוגמא לעלה אמצעי

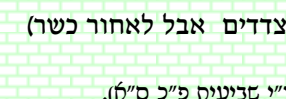
לספרדים: אם נחלקו רוב עלי הלולב [כל עלה מורכב משני עלים שמחבורים בגבם וחייבור זה נפתח] (ש"ע סי' תרמ"א ס"ג) וכל עלה שבו נחלק ברובו (משנ"ב דש"ע ס') הלולב פסול (ס' ילקו"י החדש עמ' נ"ג ס"טו, עיין בספר כי בא מועד לגר"מ חותה סוכות עמ' קמ"ה ס"טו שמסביר דרש"ל כן ולא כפי שמוצא בחזו"ע ס', וכן ילקו"י הג"ל מסביר כן) אם יש קליפה אדומה אשר מחברת את עלי הלולב אין להסיר קליפה זו כדי לבדוק אם נחלקו העלים שבראש הלולב (חזו"ע ס' עמ' רח"ל).
לאשכנזים: אם נחלק העלה האמצעי של הלולב עד השדרה- הלולב פסול (הרמ"א ס').

נקטם עלה עליון של הלולב

✓ נקטם ראשו דהיינו נקטמו רוב העלים העליונים [כגון: שהלולב מסתיים ב- 2 עלים גבוהים ביותר והם באותו גובה] ורוב של כל עלה ועלה פסול (ש"ע סי' תרמ"א ס"ז חזו"ע ע"מ לאו-לאו, וכן דעה שניה בדבור"ל ד"ה "רוב העלים העליונים" בש"ע שו"א כהרמ"א וכן נהר ש"ס סוכה כן וכן חזו"ע וא"ש מכלית דש"ע) ואם אין אלא עלה אחד בראש שדרת הלולב ונקטם ברובו פסול (ס'). ולולבים שהקצה העליון שלהם הוא דק מאוד ונשרף מחום השמש כשר (ס').
 ✓ לא ישהה את הלולב, ההדס והערבה כולו במים במשך 24 שעות, שיש פוסלים אותם משום כבוס ובדיעבד שעשה כן הם כשרים (חזו"ע ע"מ סג').

מעיקר הדין אם השידרה עקומה כמגל- פסול (דווקא כשעקום לפניו או לצדדים אבל לאחר כשר) (ש"ע סי' תרמ"א ס"ח) ולכתחילה יקח לולב ישר לגמרי (חזו"ע עמ' ש"א).

לשומרי שמיטה: אין בלולב קדושת שביעית ואפשר לקנותו בכל מקום (ילקו"י שביעית פ"כ ס"א).

הדס משולש

✓ **הדס**
 ✓ **שיהא משולש** היינו ששלושת העלים שבכל קן יצאו מאותו גובה של הענף ואם עלה אחד למעלה מהן או למטה הרי זה פסול (ש"ע סי' תרמ"א ס"ה) ולכתחילה כל שיעורו צריך שיהא משולש, אם היה משולש ברובו כשר (ס"ה).
 ✓ אורכו יהא ג' טפחים (ש"ע סי' תרנ"א ס"א) [מעיקר הדין 20 ס"מ וטוב להדר לכתחילה ליטול 24

ס"מ (ש"ע סס, חז"ע עמ' ססב, משנ"ב ח"ט מלכיה סס ס"ק 1) מ"מ אם אפשר בנקל לקחת 30 ס"מ כדי לחוש לשיטת החזו"א עדיף] ושיעורו נמדד (גם של הערבה) ע"פ אורך שידרת הענף (כח"ה סי' תכ"ג ס"ק 3).

✓ העלים שוכבים אחד על השני ומחפים את עציו לגמרי [היינו שראשו של העלה מגיע לעוקצו של העלה שלמעלה ממנו] וזה מצוה מן המובחר ומ"מ אם רובו כן- כשר (חז"ע עמ' סה).

✓ לקחת הדסים לא מורכבים.

✓ יזהר שלא יהיו עלי ההדס

גדולים ורחבים הרבה(חזו"ע עמ' קז).

✓ **נקטם ראש ההדס** [כלומר העץ שבראש בד ההדס] **כשר ומברכים**

עליו (סו"ע סי' תרמו ס"י) [באופן שהעלים העליונים מחפים על הקטימה]

ולכתחילה יש להדר ליטול הדס שלם שלא נקטם ראשו (חזו"ע עמ' פח).

לשומרי שמיטה: אין בהדס קדושת שביעית אך טוב להחמיר לקנותם ממקום מפוקח לשמיטה (ילק"ו).

ערבה

קנה אדום – הענף צבעו אדמדם ואפילו ירוק כשר (ב"י סי' תרמ"ז) (קנה לבן פסול)

✓ עלה משווד כנחל - צורת העלה מאורכת וצרה ואם עגול פסול.

✓ פיה חלק – שפת העלה חלקה ללא פגימות (אם יש פגימות קטנות כשרה).

✓ אורורה ג' טפחים (ש"נ פ' פ' פ' פ') [אורכו כ"מ באמור בידים]

✓ ויכרבו ויגדמם באשון ויוצא פסולב (אשון ב' דרמ' ח"ה) אבל את יבמות פולב

[illegible]

אנשים ואלה בניו ("לכלבוב") ויבאנום זה בדרך ויאלץ וידמם מבאנו בנינו בלוח

בזמנו עלה קטן (לבלב) שבאופן זה ברח שלא נקט
בזכרון ל' במצבים נוס' (ב) וזה לחומרא ביולמא (פז"ו עפ')

✓ וידבר ויבטח (וידבר בלבונו בדבור) (שמואל א' כ"ג ח') או ויבטחו ביה

מסלול אכל במנוחה ביוזבד (מנוחה ביוזבד) מוגד להבדל להבדל במנוחה

אם היורד כל יומיים או למי באורד, ויחי ביום לבווינו יורדים בהרבה בתי בוסם במרכזים יום יום

ליווינו מיומנויות: אינו כולל רק כלים וטכניקות, אלא גם את המיומנויות החיוניות ביותר, כגון:

אחרון

אנונימי

✓ שיעור האתרוג כביצה בינומית הינו 34 גר', פחות מזה פסול (קטוע סי' תלמה)

[illegible]

✓ יש לוודא שהפרישו תר"מ על האתרוג (חזו"ע עמ' רמו, הרמ"ח סו' תרמט ס"ג).

✓ **שיהא האתרוג לא מורכב (מראהו כפרי הלימון!) שמורכב פסול (חזו"ע עמ' רכג).**

✓יש להקפיד לקנות מאיש נאמן ויר"ש או בקופסה סגורה עם השגחה

זאת רואה שיש בעיה כלשהיא צריך לשאול רב מורה הוראה כגון:

אתרוג תמני אתרוג רגיל אתרוג עגול

פסול

- אתרוג עגול ככדור פסול (שו"ע סי' תרמח ס"יח).

- מצוי באתרוגים(1) שיש עליהם כעין קרום שצבעו כקרם בהיר המכונה "בלעטליך"[באידיש]

או "עלים" [בעברית] – אינו פוסל את האתרוג והוא כשר [קרום זה נגרם כתוצאה מכך שעלי

האתרוג נשענים עליו] (חזו"ע ע' עמ' רס, ק. ילקו"י סי' תרמח ס"מא, משנ"ב סק"מט, כשרות חרבעת מינים עמ' נח-ס).

- ניטל עוקצו (2) והוא העץ שהאתרוג מחובר בו לאילן ונשאר במקומו גומה פסול (סו"ע ס"ח).

- אתרוג שניקב ונחסר מגופו עד שהגיע ללבן אפילו כל שהוא פסול אבל אם נחסר רק

מהקליפה העליונה שהיא כמין גליד על האתרוג כשר (ק. ילקו"י שם ס"כ-כא, כשסת קו מינים עמ' לו).

- נקב שנעשה באתרוג ע"י קוץ בהיותו באילן אע"פ שנראה חסר אם הוקרם עליו "עור"

מלמעלה כשר (הרמ"א סי' תרמח ס"ב).

- יש אתרוג שמטבע בריאתו אין לו פיטם ושושנה וקרוי אתרוג תמני(חזו"ע עמ' רסב

–(כסג). ויש אתרוגים שיש להם פיטם ושושנה | הוא העץ שעל ראש האתרוג ונקרא

גם דד] הרי באתרוג כזה אם ניטלה השושנה כשר (משנ"צ שם, חזו"ע שם) ואם ניטל

הפיטם לגמרי פסול, אבל אם נשאר חלק מהפיטם כשר (הרמ"א ושו"ע ס"ז, חזו"ע שם).

לשומרי שמיטה: אתרוג קדוש בקדושת שביעית ויש לקנותו ממקום מפוקח לשמיטה [אוצר בי"ד].